

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.5](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.5)

УДК 330.3

*Н. П. Мацелюх,
д. е. н., професор, професор кафедри економічної теорії,
Університет державної фіскальної служби України
ORCID ID: 0000-0002-4171-3109*

*М. А. Корж,
к. е. н., доцент кафедри економічної теорії,
Університет державної фіскальної служби України
ORCID ID: 0000-0002-1475-6429*

СТАЛИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ, МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ

*N. Matseliukh
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economic Theory,
University of the State Fiscal Service of Ukraine*

*M. Korzh
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory,
University of the State Fiscal Service of Ukraine*

SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE: CONCEPTUAL FUNDAMENTALS, SECURITY MECHANISMS AND DEVELOPMENT DRIVERS

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку, який реалізується відповідно до сімнадцяти цілей сталого розвитку. У статті розглянуто питання формування концепції, механізмів, моделей реалізації та драйверів забезпечення сталого економічного розвитку на національному, регіональному, місцевому рівні. Систематизовано підходи та обґрунтовано концепцію національного інтегрованого сталого розвитку, в основі якої горизонтальний і вертикальний вимір, компоненти для синергетичного розвитку та базові елементи (екологічна цілісність, економічна безпека, соціальний добробут, рівні права і обов'язки) для відповідності економічного розвитку принципам сталого розвитку. Обґрунтовано проблеми забезпечення стійкості розвитку економіки на національному, регіональному та місцевому рівнях. Здійснено аналіз імплементації основних цілей для забезпечення сталого економічного розвитку в Україні. За результатами аналізу встановлено, що на макроекономічному рівні, незважаючи на значну кількість прийнятих державних стратегічних документів та великий обсяг завдань та заходів, не всі завдання 17 цілей є врахованими; виявлено недоліки української системи державного стратегічного планування та бюджетування. На рівні регіонального розвитку є суттєві зрушення у формуванні перспективних стратегій розвитку, зокрема західного регіону та сформована цілісна методологічна основа дослідження, яка дозволяє здійснювати вимір індикаторів щодо імплементації цілей сталого розвитку. Встановлено, що місцевий розвиток є невід'ємною компонентою економічного зростання та обґрунтовано необхідність застосування

індивідуальних підходів до побудови моделей міського економічного розвитку, складовими яких є планування такого розвитку на основі конкурентних переваг окремо взятої громади, виявлення сильних і слабких сторін, взаємоузгодженості механізмів взаємодії у форматі влада, бізнес, громада. В цілому, за результатами аналізу стан імплементації цілей сталого розвитку в економіку України можна визначити як початковий, який присутній на національному, регіональному та місцевих рівнях. Проте, залишається невирішеними ряд завдань, щодо імплементації цілей сталого економічного розвитку. Вирішення цих завдань полягає у пошуку «точок зростання» та вбудованих драйверів, що підсилюють імпульси такого зростання та є базовими у формуванні механізмів забезпечення сталого розвитку і потребує додаткових напрацювань як з боку науковців, так і з боку практиків.

Ukraine, like other UN member states, has joined the global process of sustainable development, which is implemented in accordance with the seventeen goals of sustainable development. The article considers the formation of the concept, mechanisms, implementation models and drivers of sustainable economic development at the national, regional and local levels. The approaches of national integrated sustainable development are systematized and substantiated, based on horizontal and vertical dimension, components for synergetic development and basic elements (environmental integrity, economic security, social welfare, equal rights and responsibilities) for compliance of economic development with the principles of sustainable development. The problems of ensuring the sustainability of economic development at the national, regional and local levels are substantiated. The analysis of the implementation of the main goals to ensure sustainable economic development in Ukraine has been made. The analysis shows that at the macroeconomic level, despite the significant number of adopted state strategic documents and a large number of tasks and measures, not all tasks of 17 goals are taken into account; shortcomings of the Ukrainian system of state strategic planning and budgeting were revealed. At the level of regional development, there are significant changes in the formation of development strategies, in particular in the western region. A holistic methodological basis of the study has been formed, which allows to measure indicators for the implementation of sustainable development goals. It is established that local development is an integral component of economic growth and substantiated the need for individual approaches to building models of urban economic development, which include planning such development based on the competitive advantages of the individual community, identifying strengths and weaknesses, coherence of interaction mechanisms. government, business, community. In general, according to the results of the analysis, the state of implementation of sustainable development goals in the economy of Ukraine can be defined as the initial one, which is present at the national, regional and local levels. However, a number of tasks related to the implementation of sustainable economic development goals remain unresolved. The solution to these problems is to find "growth points" and built-in drivers that amplify the speed of such growth and are basic in the formation of mechanisms for sustainable development and require additional work from both scientists and practitioners.

Ключові слова: сталий економічний розвиток; місцевий розвиток; цілі сталого розвитку; концепція інтегрованого розвитку; механізм розвитку; драйвери розвитку; регіональна політика.

Key words: sustainable economic development; local development; sustainable development goals; concept of integrated development; development mechanism; development drivers; regional policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» було започатковано інклюзивний процес адаптації Цілей сталого розвитку..... які слугуватимуть основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування. Процес визначення завдань Цілей сталого розвитку та встановлення базового рівня для організації подальшого моніторингу започаткував національний

дискурс щодо вимірювання суспільного прогресу у цілому та удосконалення системи національної статистики [1].

В цьому контексті потребують розгляду питання адаптації цілей сталого розвитку на національному, регіональному і місцевому рівнях та методичні підходи до впровадження державної політики сталого економічного розвитку. Крім цього, у зв'язку із оновленням на місцевому рівні кадрового та депутатського корпусу в результаті проведених в жовтні 2020 року місцевих виборів відкриваються нові можливості такого розвитку. По-друге, це актуально у зв'язку зі вступом України в новий стратегічний період на 2021-2027 роки, передбачений цілями та завданнями нової державної стратегії регіонального розвитку.

Вирішення завдань сталого економічного розвитку передбачає пошук так званих «точок зростання» на місцевому, регіональному та національному рівні та вибудовування драйверів, що сприяють переносу зовнішніх і внутрішніх імпульсів зростання в розвиток економіки нашої країни. Вищевикладене актуалізує тему дослідження, яка є складовою завдань, які стоять перед державою та формує потребу у пошуку ефективних інструментів стосовно векторів розвитку, побудови дієвих механізмів, драйверів сталого розвитку, які дозволять вирішувати проблеми та пріоритетні напрями спільних заходів на шляху досягнення цілей сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовні дослідження різних аспектів забезпечення сталого розвитку здійснені провідними вітчизняними ученими: В. Гейцем, Б. Данилишиним [9], В. Галасюком В. [2], Г. Мелеганіч, Ю. Петрушенком [6], С. Ковалівською, В. Баранник [3], О. Веклич, О. Кобзар., В. Колмаковою [10] та ін. Незважаючи на цінність проведених досліджень, необхідно зазначити, що поза увагою залишаються питання систематизації процесів імплементації цілей сталого розвитку на національному, регіональному і місцевому рівнях та механізми їх забезпечення. Тому потребують подальшої ґрунтовної розробки з огляду на завдання, які стоять перед державою в умовах децентралізації влади в Україні.

Постановка завдання. Головною метою статті є розробка концептуальних теоретико-методологічних основ дослідження імплементації цілей сталого економічного розвитку, розробка механізмів місцевого економічного розвитку в контексті сталого економічного розвитку та драйверів, що підсилюють імпульси розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під сталим економічним розвитком слід розуміти такий розвиток країн, регіонів, громад, коли економічне зростання, виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються з можливістю і здатністю до відновлення екосистем, поглинання забруднень навколишнього середовища, створення умов для розвитку (нових «точок зростання») і підтримки життєдіяльності теперішніх та майбутніх поколінь.

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено сімнадцять цілей сталого розвитку (рис.1).

Головними тактичними завданнями економічного розвитку України є забезпечення стійкості зростання економіки, збільшення темпів її зростання, зміна структури зростання за рахунок істотного розширення сировинної складової, які імплементуються спільно з цілями сталого розвитку. Аналіз структури вітчизняної економіки дозволяє зробити висновок про домінування в її структурі галузей, що випускають продукцію сировинного характеру та неглибокої технологічної обробки і спрямовані на експорт. За даними Державної служби статистики України основну частину експорту в січні-листопаді 2019 року становили зернові культури (18,8 % експорту товарів) та чорні метали (17,9 %) [12].

В Україні достатньо виступів як вчених, так і політиків і урядовців, які бачать єдину можливість «перейти від «сировинного дрейфу» і «боргової ями», залежності від міжнародних фінансових інститутів до «європейського рівня добробуту» в переході «від екстрактивної до інклюзивної економіки, при якій в економічних процесах будуть задіяні широкі верстви населення, які зможуть вільно проявляти свої таланти і підприємницьку ініціативу». Деякі з них вважають ключовими механізмами для цього кооперативний рух і програми на зразок ESOP, які діють в США і Європі, вважаючи що – «це реальний шлях до «м'якої деолігархізації» і інклюзивної економіки» [2].

Рис. 1. Система цілей сталого розвитку

Джерело: побудовано авторами на основі використання даних [1]

Мінекономіки разом з іншими центральними органами виконавчої влади у 2019 році було проведено аналіз ступеня інкорпорації цілей сталого розвитку (на рівні завдань ЦСР). Загалом 17 цілей та 86 національних завдань цілей сталого розвитку інкорпоровані у 162 нормативно-правові акти Уряду, на реалізацію цілей і завдань спрямовано 1394 завдань та 4296 заходів, закріплених в цих актах. Але, незважаючи на значну кількість державних стратегічних документів та великий обсяг завдань та заходів, не всі завдання 17 цілей є врахованими. Цей аналіз виявив недоліки української системи державного стратегічного планування та бюджетування. Так, велика кількість стратегічних та програмних документів за 17 цільовими напрямками розвитку призводить до нечіткої координації зусиль щодо досягнення цілей та виконання завдань, формує дискретний, а не системний підхід до формування політики, розпорошує фінансові, матеріальні та людські ресурси та унеможливує здатність концентруватися на ефективному використанні ресурсів для досягнення визначеного результату [3].

Таким чином, для ефективного забезпечення виконання завдань цілей сталого розвитку на національному рівні необхідні системні зміни. Зокрема, необхідно переглянути процеси планування, оцінки та моніторингу національного розвитку країни та модернізувати систему стратегічного планування. Потребує також перегляду фінансування ЦСР на рівні держави та пошук резервів щодо забезпечення комплексного підходу до фінансування розвитку. Для цілей довгострокового планування та розвитку необхідно залучити думку громадянського суспільства. Реалізація національної довгострокової стратегії розвитку має передбачати цілеспрямоване вдосконалювання регулюючих механізмів, що виникли в ході трансформації нашої країни, з одночасним забезпеченням економічних, політичних і громадянських свобод.

Питання забезпечення впровадження цілей сталого розвитку на регіональному рівні розпочалося в Україні з початком введення в дію реформування механізмів місцевої економіки на територіальному рівні і є надзвичайно актуальними з огляду на потребу збалансованого розвитку громад в умовах економічної та політичної кризи та проведення реформи з децентралізації управління.

Враховуючи комплексність системи цілей сталого розвитку, підходи до їх реалізації мають враховувати політику та завдання вищого та суміжного рівнів. Саме масштаб та висока вартість вирішення проблем, які зазначені у Порядку денному – 2030, можуть стати об'єднуючим фактором, який стимулюватиме міжрегіональне співробітництво та матиме значний мультиплікативний ефект як фактор підвищення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів та країни в цілому. Це передбачає розробку відповідних механізмів підтримки спільних програм та проєктів, націлених на вирішення спільних проблем. ДСРР-2027 передбачено реалізувати завдання щодо забезпечення впровадження цілей сталого розвитку на регіональному та місцевому рівнях, що повинні бути інтегровані у процеси формування відповідних горизонтальних (галузеві програми та стратегії) та вертикальних (на базовому, субрегіональному, регіональному та макрорегіональному рівні, а також на рівні міжмуніципального співробітництва) політик. [4].

Таким чином, по вертикалі (громада-район-область-держава-світ) стратегії та політики розвитку територій та секторів економіки мають враховуватися завдання секторальної децентралізації, а у горизонталі –

відносини громада-сусідні громади, район-сусідні райони, область-сусідні області, держава-сусідні держави на основі міжмуніципального, міжрегіонального, транскордонного співробітництва. Ефективність та результативність політики повинні вирішуватися при формуванні спільної політики, завдань та проєктів на засадах згуртованості. Проблеми, розв'язання яких передбачено цілями сталого розвитку, охоплюють великі території, а їх вирішення потребує значних коштів та часто не під силу локальним чи регіональним бюджетам поодиночки, що потребуватиме об'єднання зусиль.

Спираючись на вищевикладене, зосередимо свою увагу на концепції інтегрованого регіонального розвитку та визначення її виміру [5]. Концепція комплексного (інтегрованого) розвитку означає, що кожний рівень і кожний компонент зберігає свої акценти паралельно з досягненням синергетичних ефектів за рахунок взаємодії у вигляді сталого розвитку та покращення якості життя... і підкреслює два виміри інтегрованості:

а) горизонтальна інтегрованість:

- інтегрованість компонентів стратегії (економічний розвиток, соціальний розвиток плюс надання публічних послуг та інфраструктура, захист навколишнього середовища та природних ресурсів);
- інтегрованість галузей (міжгалузевий підхід замість галузевого підходу¹);

б) вертикальна інтегрованість - узгодження регіональних планів розвитку з ієрархічно вищим системами – державними стратегіями і програмами:

- державна стратегія регіонального розвитку;
- галузеві стратегії і плани;
- державні цільові програми;
- бюджетні програми.

На регіональному рівні, як в глобальному, так і в локальному масштабі необхідним є гармонійний розвиток екологічного, економічного та соціального аспектів. Ця тріада лежить в основі концепції сталого розвитку, і саме природа, економіка й суспільство є взаємозалежними компонентами розвитку будь-якого територіального утворення. Проте слід зазначити, що не існує універсальної моделі сталого розвитку як рецепту розвитку громади. Адже, будь-яке територіальне утворення – місто чи село – відрізняється одне від одного за цими ж трьома аспектами і формується під впливом географічних, культурних та історичних факторів. Тому універсальна модель не може бути запропонована, а деталі вирішення цієї концепції в кожному окремому випадку модифікуються. Крім того, немає наукового підходу для чіткого дотримання балансу між трьома базовими сферами [6, 261]. Проте індивідуальні підходи до моделювання розвитку міської економіки мають стати пріоритетом на шляху до імплементації нових практик сталого регіонального та міського економічного розвитку.

Основним інструментом регіональної політики майже у всіх випадках є інвестиції або програма розвитку, яку слід розуміти як багаторічну програму, орієнтовану на результат, розроблену відповідно до логіки стратегічного планування, таку, що представляє собою форму договору між різними сторонами, які надають спів-фінансування. Податкові пільги, безмитні зони та інші фіскальні інструменти зазвичай не використовуються через серйозний опір влади ЄС. У кожному разі, ці інструменти зазвичай призводять до значного перерозподілу інвестицій з сусідніх областей, як у межах країни так і на міжнародному рівні [5, с.137].

Інститут сталих спільнот (США) пропонує для оцінки відповідності розвитку адміністративно-територіальної одиниці принципам сталого розвитку наступні елементи [7]:

1. Екологічну цілісність:

- задоволення елементарних людських потреб у чистому повітрі та воді, а також поживних і екологічно чистих харчових продуктах;
- охорона та відтворення екосистем і біологічного різноманіття на місцевому та регіональному рівнях;
- збереження водних, земельних, енергетичних і невідновлюваних ресурсів, включаючи максимально можливе скорочення, поновлення, повторне використання та утилізацію відходів;
- використання відновлюваних ресурсів відповідно до темпів їхнього поновлення.

2. Економічну безпеку:

- широка та життєздатна у фінансовому відношенні економічна база;
- реінвестування коштів у місцеву/регіональну економіку;
- максимальне сприяння місцевим компаніям;
- реальні можливості працевлаштування для всіх громадян;
- організація професійного навчання та освіти, що дає змогу здійснювати перепідготовку кадрів з урахуванням майбутніх потреб.

3. Соціальний добробут:

- надійне забезпечення харчовими продуктами, що виробляються місцевим господарством;
- належне медичне обслуговування, безпечне і здорове житло та високоякісна освіта для всіх мешканців громади;
- підтримка громадської безпеки та правопорядку;
- зміцнення духу громади, що породжує почуття приналежності, патріотизму та самоповаги;
- сприяння творчому вираженню завдяки розвитку мистецтв;
- охорона та реставрація місць громадського відпочинку та історичних пам'яток;

¹ Міжгалузевий підхід пропонується у зв'язку з тим, що національна політика стала менш галузевою, але залишилася дуже важливою в тих сферах, де ринок був не в змозі стимулювати або створити передумови для розвитку (фізична інфраструктура, освіта, підготовка кадрів тощо).

- забезпечення добрих робочих умов;
- здатність адаптуватися до умов і обставин, які змінюються)

4. Рівність прав і обов'язків:

- рівні для всіх можливості участі та впливу на прийняття рішень, які позначаються на житті кожного мешканця;
- належний доступ до інформації;
- життєздатний сектор громадських організацій;
- загальна атмосфера поваги та толерантності до різних точок зору, переконань і цінностей;
- заохочення громадян різного віку, статі, етнічної приналежності, релігійних переконань і фізичного стану до виконання громадських доручень на основі спорідненості поглядів;
- політична стабільність;
- неможливість нашкодити сталому розвитку інших громад.

В цьому контексті індивідуальні підходи до моделювання розвитку міської економіки мають стати пріоритетом на шляху до імплементації нових практик сталого регіонального розвитку.

Під моделлю міського економічного розвитку слід розуміти набір різноманітних дій, способів та інструментів, які (на основі горизонтальної комунікації співпраці у громаді) пов'язані між собою певним алгоритмом та спільною довготривалою метою на підтримку та реалізацію однієї / двох конкурентних переваг громади (проекти міжнародної технічної допомоги, активна діяльність ГО чи агенцій для залучення зовнішніх ресурсів чи грантів, створення туристичних продуктів, відкриття дрібних бізнесів, залучення інвестицій і т.д.) і які забезпечать / забезпечують раціональне та ефективне використання та наповнення бюджету, зростання доходів місцевих мешканців. Планування моделі міського економічного розвитку – це цілеспрямований вплив на розвиток громади (формування сценарію як системи), зокрема на баланс зовнішніх та внутрішніх сил необхідних для стійких змін в системі та її оточенні, що призведе до «розвороту» траєкторії руху системи в заданому напрямі [8].

Такі моделі мають забезпечувати індивідуальний підхід, побудований на діагностиці і розвитку конкурентних переваг окремо взятого міста, громади і містити дієві механізми впровадження новітніх інвестиційних і інноваційних практик (рис. 2).

Рис. 2. Механізм місцевого економічного розвитку

Джерело: побудовано авторами

Результатом реалізації таких проектів має бути успішний розвиток громади задля добробуту кожного. Реалізація інструментів моделі економічного розвитку спрямована на:

1. Підтримку та розвиток бізнесу: навчання, тренінги, консультації, інформація, супровід, спрощені умови отримання дозволів, доступ до оренди на початок діяльності, система стимулів, заохочення до створення бізнесу, створення центрів підтримки бізнесу.

2. Залучення зовнішніх ресурсів та стратегічних інвестицій: алгоритм процедури відкриття нового підприємства, дорожня карта інвестора, підготовка промислових майданчиків, промоція території, наявність спеціаліста, що супроводжуватиме інвестора в території, цілеспрямована робота з донорами.

3. Створення привабливого іміджу громади: фестивалі, конкурси, благоустрій, місця відпочинку, майданчики, місцеві міфи, туристичні об'єкти, інструменти, особливі страви, анімації.

Критерієм створення успішної моделі місцевого економічного розвитку може бути один з «ланцюгових індикаторів»:

- сама модель, виписана, наприклад у програмі розвитку чи концепції місцевого економічного розвитку відповідної громади (вона може бути частиною стратегії тепер, якщо стратегія є або у майбутній стратегії, що розробляється) та затверджена відповідною радою;

- створення проміжних умов та досягнення проміжних результатів (наприклад, створили Агенцію розвитку, виділили земельну ділянку, уклали меморандум з потенційним інвестором, створили умови та підписали договір міжмуніципального партнерства, провели навчання для бажаючих започаткувати бізнес, зробили стартап);

- відкриття нових бізнесів, залучення інвесторів, залучення проєктів міжнародної технічної допомоги та створення робочих місць;

- збільшення доходів місцевого бюджету у результаті вище перелічених дій (ріст податку на доходи фізичних осіб, зростання обсягів єдиного податку і соціальних внесків; ріст кількості робочих місць, збільшення обсягу податку на нерухомість, земельного податку, збільшення інших місцевих податків і зборів), приріст надходження інвестицій в громаду, реєстрація інноваційних продуктів, ріст експорту продукції і т.п. [8].

Виходячи із загальної теорії та сімнадцяти цілей сталого розвитку, проголошених ООН у 2015, концепції «розумного міста», а також Закону України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», можна виділити наступні складові сталого розвитку в містах, які в останньому виділені як вектори впровадження європейських стандартів життя в Україні: вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності, вектор гордості і їх можна визначити як орієнтири до сталого розвитку окремо взятого міста [6, с. 263].

Забезпечення сталого місцевого розвитку тісно пов'язане із забезпеченням стійкості зростання економіки, збільшення темпів зростання. Вирішення цих завдань передбачає пошук «точок зростання» на національному і регіональному (місцевому) рівнях, вибудовування драйверів, що підсилюють імпульси такого зростання, та формування дієвих механізмів забезпечення сталого розвитку.

На загальнонаціональному рівні пошук «точок зростання» пов'язаний перш за все із здатністю генерувати новий потенціал при вмілій підтримці держави та за допомогою дієвих механізмів перетворювати його в локомотив розвитку всієї економіки; по-друге пошук таких точок зростання на макро- та мезорівнях розвитку економічних систем має стати невід'ємною частиною сучасної національної та регіональної економічної політики держави.

За усталеною думкою академіка НАН України Богдана Данилишина для того, «щоб імпульси зростання, що виникають в якомусь окремому секторі, могли проникнути в суміжні галузі національної економіки, додати до них мультиплікативну стимулюючу дію, а в ідеалі перетворитися на повноцінний локомотив економічного розвитку, потрібні механізми управління процесами створення багаторівневих зв'язків – драйверів» [9]. Богдан Данилишин екстраполює функціонал драйверів в комп'ютерній системі (комп'ютерна система, як сукупність різних драйверів об'єднаних в багатofункціональний механізм) на визначення драйверів економічного зростання як сукупність механізмів, які вловлюють попит, каталізують імпульси, що йдуть від нього, включають на відповідному етапі різні активи (матеріальні, фінансові, інформаційні, трудові) в русло руху, змінюють економічну ситуацію в країні. Основна функція драйвера – формування системи вертикальних і горизонтальних зв'язків, що уловлюють і поширюють імпульси, що йдуть від точок зростання на окремих ринках.

На загальнонаціональному рівні драйвери зростання економіки мають формувати пріоритети макроекономічної політики держави; на місцевому рівні – пріоритетні напрями сталого розвитку об'єднаних територіальних громад. Тобто сталий розвиток за допомогою драйверів економічного зростання актуалізується на місцевому рівні, і відповідно забезпечується знизу вгору по вертикалі – від конкретної громади до конкретного регіону та в цілому до рівня держави. Такої думки притримуються вчені-економісти, які досліджують процеси сталого розвитку [10, с. 196-197]:

- сталий розвиток починається та має підтримуватися на рівні територіальної громади, а глобальна сталість визначається сукупністю показників сталого розвитку громад;

- забезпечення сталого розвитку здійснюється за вертикаллю, тобто воно бере початок із населеного пункту і сягає світового рівня.

Таким чином, сталий розвиток має починатися та підтримуватися на місцевому рівні і, продовжуватися на міжрегіональному і національному відповідно, його забезпечення повинно здійснюватися знизу догори, тобто від конкретної громади до світового рівня.

У традиційній моделі економічного розвитку, що сформована в Україні під драйверами економічного зростання розуміють насамперед галузі та сектори економіки розвиток яких забезпечує приріст ВВП а також внутрішні і зовнішні чинники, що впливають на збільшення обсягів виробництва продукції чи послуг (попит, конкуренція, зміни на глобальних ринках, інвестиції тощо). Зокрема, за даними міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, «за результатами 2019 року економічна активність зберігалась на достатньо високому рівні – темпи зростання ВВП оцінено у 3,3%, що майже співпадає з показником 2018 року. Водночас, змінилися драйвери цього зростання. Так, суттєво уповільнилось зростання зведеного індексу виробництва товарів та послуг за основними видами економічної діяльності (ЗІВ) – до 1,6% загалом за 2019 рік, а в останні місяці року навіть спостерігалось його падіння. Насамперед, це відбувалося за рахунок виробничої сфери. Також незважаючи на черговий рекорд урожаю зернових, уповільнилось сільське господарство. Натомість високий внутрішній попит генерував високі показники в будівництві, торгівлі та низці галузей сфери послуг» [11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. В сучасних умовах посилення конкурентної боротьби на зовнішніх ринках, поглиблення кризових явищ в економіці країни, Україна приєдналася спільно з країнами-членами ООН до імплементації цілей сталого розвитку з метою відповідності світовим викликам сучасності та побудови власної національної і регіональної політики сталого економічного розвитку. Аналіз процесу адаптації цілей сталого розвитку довів необхідність їх впровадження на національному, регіональному і місцевому рівнях на базовій концепції комплексного (інтегрованого) розвитку, де кожний рівень і кожний компонент зберігає свої акценти паралельно з досягненням синергетичних ефектів і підкреслює два виміри інтегрованості - горизонтальний і вертикальний. При цьому кожен рівень має застосовувати інноваційні інструменти, зокрема зважаючи на конкурентні переваги національної економіки, регіонів, громад; планувати ефективні стратегії збалансованого розвитку де б гармонізувалися інтереси держави, влади на місцях і громади; перетворювати конкурентні переваги у «точки зростання» за допомогою вбудованих драйверів, які підсилюють імпульси економічного розвитку. В цілому, за результатами аналізу стан імплементації цілей сталого розвитку в економіку України можна визначити як початковий, який присутній на національному, регіональному та місцевих рівнях. Проте, залишається невирішеними ряд завдань, щодо імплементації цілей сталого економічного розвитку, зокрема потребує уточнення система індикаторів для виміру сталого розвитку, потребують розвитку механізми, побудовані на діагностиці і розвитку конкурентних переваг окремо взятого міста, громади і містити дієві інструменти впровадження новітніх інвестиційних і інноваційних практик. Вирішення цих завдань полягає у пошуку «точок зростання» та вбудованих драйверів, що підсилюють імпульси такого зростання та є базовими у формуванні механізмів забезпечення сталого розвитку і потребує додаткових напрацювань як з боку науковців, так і з боку практиків.

Зважаючи на вищевикладене, перспективи подальших досліджень у напрямі забезпечення сталості економічного розвитку в Україні слід пов'язувати із пошуком шляхів залучення інвестицій у бізнес для створення нових робочих місць, зміцнення податкової бази для фінансування місцевих бюджетів, інклюзивного економічного розвитку.

Список використаної літератури.

1. Сталый розвиток для України. URL: <https://ukraine.un.org/uk> (дата звернення: 15.04.2021).
2. Галасюк В. Пути перехода Украины к инклюзивной экономике. URL: <http://hyser.com.ua/economics/puti-perehodaukrainy-k-inklyuzivnoj-ekonomike-eksperty-145320>.
3. Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang>.
4. Ковалівська С. В., Бараннік В.О. Запровадження механізмів досягнення цілей сталого розвитку в Україні у міжрегіональному співробітництві. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/csr-2.pdf> (дата звернення: 15.04.2021).
5. Методологія планування регіонального розвитку в Україні. Інструмент для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації: проект Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку України». URL: https://cg.gov.ua/web_docs/1/2014/11/docs/Methodology_of_RD_planning.pdf (дата звернення: 15.04.2021).
6. Місцевий розвиток за участі громади. Т. 4: Регіональні аспекти та сталий розвиток міст / за заг. ред. к. пол. н. Г.І. Мелеганіч, д. е. н. Ю.М. Петрушенка. Київ: ВАІТЕ, 2016. 316 с.
7. Марковіц П. Посібник з впровадження місцевих екологічних програм дій у Центральній та Східній Європі. Угорщина, Сентендре: ПроТерція, 2002. 216 с.
8. Моделі місцевого економічного розвитку: успішні практики. URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/dinaprintweb.pdf> (дата звернення: 15.04.2021).
9. Данилишин Б. Про драйвери зростання української економіки. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/pro-drayveri-zrostannya-ekonomiki-ukrajini-50010791.html> (дата звернення: 15.04.2021).
10. Економічні механізми національної екологічної політики в системі сталого розвитку України / Веклич О.О., Кобзар О.М., Колмакова В.М. та ін.; за науковою редакцією проф. Лизуна С.О. Київ: ДУ «ІЕПСР НАНУ», 2014. 280 с.
11. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2021).
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.04.2021).

References.

1. The United Nations in Ukraine, “Sustainable development for Ukraine”, [Online], available at: <https://ukraine.un.org/uk> (Accessed 15 Apr 2021).
2. Galasjuk, V. “Ways of Ukraine's Transition to an Inclusive Economy”, [Online], available at: <http://hyser.com.ua/economics/puti-perehodaukrainy-k-inklyuzivnoj-ekonomike-eksperty-145320>.
3. Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine, “Voluntary national review of the Sustainable Development Goals in Ukraine”, [Online], available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang>.
4. Kovalivska, S. V. and Barannik, V. O. “Introduction of mechanisms for achieving the goals of sustainable development in Ukraine in interregional cooperation”, [Online], available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/csr-2.pdf> (Accessed 15 Apr 2021).

5. Methodology of regional development planning in Ukraine. Tool for developing regional development strategies and plans for their implementation: the European Union project "Support to Ukraine's regional development policy", [Online], available at: https://cg.gov.ua/web_docs/1/2014/11/docs/Methodology_of_RD_planning.pdf (Accessed 15 Apr 2021).
6. Local development with community participation. Vol. 4: Regional aspects and sustainable urban development. For general. ed. Meleganich, G.I. and Petrushenko, Yu.M., VAITE, 2016, Kyiv, Ukraine, P. 316.
7. Markovits, P. (2002), *Posibnyk z vprovadzhennia mistsevykh ekolohichnykh prohram dii u Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi. Uhorshchyna, Sentendre* [A guide to implementing local environmental action programs in Central and Eastern Europe. Hungary, Szentendre], ProTertsia, P. 216.
8. Association of Ukrainian Cities, Models of local economic development: successful practices, [Online], available at: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/dinaprintweb.pdf> (Accessed 15 Apr 2021).
9. Danylyshyn, B. "About drivers of growth of the Ukrainian economy", [Online], available at: <https://nv.ua/ukr/opinion/pro-drayveri-zrostannya-ekonomiki-ukrajini-50010791.html> (Accessed 15 Apr 2021).
10. Veklych, O.O. Kobzar, O.M. Kolmakova, V.M. and others (2014), *Ekonomichni mekhanizmy natsionalnoi ekolohichnoi polityky v systemi staloho rozvytku Ukrainy* [Economic mechanisms of national ecological policy in the system of sustainable development of Ukraine], DU «IEPSR NANU», Kyiv, Ukraine, P. 280.
11. Official site of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine, available at: <https://www.me.gov.ua> (Accessed 15 Apr 2021).
12. Official site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 Apr 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.04.2021 р.